

REGLEMENT OP DE HUURRIJTUIGEN TE GENT VAN 1841

Slechts zeer rijke mensen beschikten in de 19e eeuw over een eigen vervoersmiddel : een koets. Ze woonden in een huis met een koetspoort en beschikten over een koetsier en paarden. De goede burgerij had ook wel regelmatig de behoefte zich te laten vervoeren : naar de schouwburg of naar een concert, naar of van het station, naar een bal of een feest. In de stad waren dan ook een aantal "huurhouders", wie wel goed hun brood moesten verdienen. De Wegwyzer van Gend voor 1839 vermeldt 39 huurhouders. De aanwyzer vermeldt ook nog dertien rijtuigmakers en twaalf rijtuigschilders. In 1841 bleek het noodzakelijk een reglement op de huurrijtuigen op te stellen.

Het reglement telt een 64-tal artikelen en werd goedgekeurd in de gemeenteraad op 13 januari 1841. Vooraleer een toelating tot rijden en stationeren te bekomen moeten de rijtuigen gekeurd worden wat betreft veiligheid en reinheid en dit op kosten van de aanvrager. Bovendien moeten al de huurrijtuigen alsook de paarden en hun uitrusting in april en in oktober aangeboden worden voor een controle; indien alles in orde was, waren de inspectiekosten ten laste van de stad, in het ander geval waren de kosten ten laste van de huurhouder en werd het gebruik van rijtuig of paard verboden. Elk toegelaten rijtuig ontving een volgnummer, dat met zwarte cijfers op een wit schild op het rijtuig moest geplaatst worden; de cijfers moesten 10 cm hoog en twee cm dik zijn. Ook in het rijtuig moest het volgnummer vermeld worden op een schild van 13 cm op 7 cm. Elk rijtuig moest voorzien zijn van twee lantaarnen, met op het glas het nummer van het rijtuig. Voor de huurrijtuigen bedroeg het recht 18 fr. per rijtuig, voor de huurrijtuigen voor gemeenschappelijk vervoer bedroeg dit recht 36 fr. De paarden van de rijtuigen voor gemeenschappelijk vervoer moesten uitgerust zijn met bellen. De huurrijtuigen mochten enkel stationeren op de plaatsen aangeduid door het college; ze mochten ook stationeren aan de kerken, de schouwburgen, bal- en concertzalen tijdens de uren van een dienst of vertoning. De koetsiers zijn verplicht de stationeerplaats rein te houden. Het is verboden te galopperen, de paarden moeten op stap gaan. Om als koetsier door een huurhouder te mogen aangeworven worden moet de koetsier over een livret beschikken, dat afgeleverd wordt door de politie (een soort rijbewijs) : de voorwaarden waren : achttien jaar oud zijn, sedert zes maanden de stad bewonen en van goed gedrag en zeden zijn. Het livret moest aan de huurhouder worden afgegeven en kon afgenomen worden wegens wangedrag van de koetsier of bij bedrog op de octrooirechten.

Voor de koetsen voor gemeenschappelijk vervoer moest naast de koetsier nog een begeleider worden aangesteld.

Ook de tarieven waren nauwkeurig bepaald. Tussen zes uur 's morgens tot tien uur 's avonds kostte een rit één frank minimum, een rit van

een uur kostte 1,50 fr.; voor de volgende uren werd één frank per uur betaald. 's Nachts was het minimum 1,50 fr., verder het eerste uur twee frank en de volgende uren 1,50 fr.

In 1843 bedroegen de ontvangsten in de stadskas voor de huurrijtuigen 2 209,21 fr. (register ontvangsten 1843); het aantal huurrijtuigen voor gemeenschappelijk vervoer zal wel gering geweest zijn, zodat we mogen besluiten dat in 1843 ongeveer 120 huurkoetsen in gebruik waren.

M. VAN GENT

BIBLIOGRAFIE

1. Einde oktober 1974 verscheen het werk "Honderd Jaar Sint-Pieters-Buiten Gent" door de Heer De Paepe Johan. Het boek geeft een schets van een eeuw parochieleven.
2. Dr. J. Decavele schrijft over "Het Gildehuis van de Korenmeters" in Toerismé in Oost-Vlaanderen. (23e jaargang nr. 4, juli 1974).
3. Archeologische Opgravingen te Drongen in De Gazette van Antwerpen van 9 oktober 1974.
4. Jan Schepens publiceerde in Vooruit een vijftal artikels over "1000 jaar Gentse Schrifturen" (art. 14e eeuw op 27.9, art. 15e eeuw op 4.10.74).
5. "Het Gentse tin was ook belangrijk" in De Gentenaar van 31.10.74.
6. Prof. P. Kluyskens behandelt "Twee eeuwen geleden werd Jan-Baptist Hellebaut, de Gentse primus geboren" in De Gentenaar (8.10, 15.10, 22.10 en 30.10.1974).
7. Adolf Quetelet "Een Gentenaar van Europees formaat" wordt besproken in "De Gentenaar" van 23 en 25 november en 3 december door P. Kluyskens.
8. Ter gelegenheid van de zeer interessante tentoonstelling in verband met de Gentse dagbladpers, die gehouden werd van 15.11 tot 15.12. 1974 verscheen onder de vorm van een krant "Zo kwam Gent van de Pers".

BIJ DE TWEDE DRUK VAN HET "GENTS WOORDENBOEK"

Toen het "Gents Woordenboek" reeds lang was uitverkocht bleek er nog steeds vraag naar te bestaan. Een hernieuwde druk kan derhalve niet

dan biezonder welkom geheten worden. Deze belangstelling komt niet alleen van de zijde van de filologen-dialectologen, maar ook van de zijde van het Gentse publiek, dat hiertoe is gedreven door een rechtmatige liefde tot de eigen volksaard. Door omstandigheden die hier niet moeten uiteengezet worden zijn onze dialecten, evenals de andere Europese dialecten, veroordeeld om langzaam maar zeker te verdwijnen, om doordrongen en verdrongen te worden door de algemene voertaal. Tal van Gentenaren voelen dit aan, zij het allicht op een vage manier. Het woordenboek van Lodew. Lievevrouw-Coopman houdt voor hen een kostbaar bezit in bewaring, des te meer daar een deel van de woordschat en de uitdrukkingen nu reeds in onbruik geraakt zijn, en alleen nog gekend door oude, zelfs zeer oude lieden.

En nu 24 jaar na de eerste uitgave door de Koninklijke Academie voor Taal- en Letterkunde is het "Gents Woordenboek" opnieuw verkrijgbaar.

Het omvat drie delen van elk 620 blz. formaat 16 x 24 cm. gedrukt op houtvrij offsetpapier en gebonden in zwarte linnen band met witte stemfels. Het ontwerp van de wikkel en de 12 pentekeningen zijn van Gill. Van Geert.

Deze heruitgave werd opnieuw gedrukt door de N. V. Druk. Erasmus. De drie delen samen kosten 2500 fr. - Uitgever : PVBA L. Broers, Land van Waaslaan 63, 9110 Sint-Amandsberg.

Men kan het werk rechtstreeks bestellen bij de uitgever : P.R. 520 van de Generale Bankmaatschappij voor rekening nr. 290-0165561-03 of langs een boekhandel.

G. H.

NIEUWE AANWINSTEN

- I. Het laatste jaarboek (1971-1972) van de Koninklijke Soevereine Hoofdkamer van Retorica "De Fontaine" te Gent bevat andermaal een paar lezenswaardige bijdragen, waaronder twee over lokale gebeurtenissen, nl.
- 1) Jezus met de Balsenbloem en de Fontaine als Vlaamse hoofdkamers (1493-1539), door Maurits Vandecastele;
  - 2) Overzicht van de viering 100 jaar Nederlands beroepstoneel te Gent, door Richard Lanckrock.

In de eerste bijdrage wijst schrijver op de onbestaande literaire activiteit van "Jezus met de Balsenbloem" tijdens de behandelde periode, waardoor ze feitelijk als een louter godsdienstig genootschap optrad. In 1493 werden haar zekere privileges toegekend, welke haar aanzetten zich als hoofdkamer uit te roepen, in strijd met de voorrechten die in 1476 door Karel de Stoute aan "De Fontaine" werden verleend.

Het blijkt evenwel dat "Jezus met de Balsenbloem" nooit enige rechtsmacht over andere kamers heeft gehad, zodat "De Fonteine" ongestoord haar functie van hoofdkamer heeft kunnen vervullen, tot schade echter van gemeenschappelijke activiteiten, die door deze onderlinge mededinging werden uitgeschakeld.

Richard Lanckrock brengt in de tweede bijdrage een volledig verslag uit over de manifestaties die plaats vonden rond de honderdjarige viering van het Nederlands toneel alhier en onderstreept vooral de grote verdiensten van Flor. Demedts, voorzitter van het inrichtend bestuur, knap bijgestaan door B. Willems, ondervoorzitter en A. Metdepenninghen, secretaris, die van deze herdenking een waar toneelfestijn hebben gemaakt.

II. WALTER DE BUCK ZINGT

Met Karel WAERI (1842-1898), de Gentse zanger van politieke en kluchtige liederen, heeft het Vlaamse volkslied burgerrecht verworven in de XIXe eeuw.

In de XXe eeuw hebben Wannes VAN DE VELDE, in Antwerpen, en Walter DE BUCK, in Gent, het authentieke volkslied nieuwe luister bijgebracht.

Als schepper van levenskrachtige liederen oogst onze stadsgenoot, vooral tijdens de Gentse feesten, een overweldigende bijval bij tieners en "lochte Genteneirs" en brengt in zijn voorstellingen werkelijk de "leute" in.

Als bijdrage tot de handhaving van het volkslied en tot verrijking van ons folkloristisch patrimonium heeft thans Walter ERTVELT een beknopt en handig liederenboek samengesteld, dat met zorg door een Brusselse uitgeverij op de markt is gebracht.

In de "stofferige" archieven (dixit ERTVELT) van ons medelid RIEUX heeft hij een schat van liederen nl. revue- of caféchantant-liederen, politieke liederen van WAERI, eigen balladen of teaterliederen van Walter DE BUCK, ontdekt, die hun stof hoofdzakelijk aan Gentse gebeurtenissen ontleen en een pittig, schalks, ondeugend en amusant geheel vormen.

Een bundel die voor onze leden tegen de prijs van 120 fr. wordt verkocht tijdens de voordrachten, en eveneens de eerste zondag van elke maand in de bibliotheek kan geraadpleegd worden.

III. HET VOLKSLEVEN IN HET STRAATLIED

In 1932 verscheen een liederenbundel, samengesteld door de heren Richard VAN KENHOVE, en Adhemar LEPAGE en voorzien van een inleiding van dr. pr. Paul DE KEYSER.

Deze drie folkloristen zijn thans overleden, maar als dankbare herinne-

ring aan hun onverpoosde folkloristische werking wensen wij hulde te brengen aan dit leesbaar en speelbaar boek dat bepaalde verdiensten mag opeisen.

Tussen het volkslied (zie WAERI en DE BUCK) en het straatlied is er wel een verschil van graad, maar niet van wezen, want beide zijn de schepping van een enkeling, bekend of anoniem.

In onderhavig boek werden meer dan 300 Gentse straatliederen op tekst en muziek gebracht, een benediktijnenwerk dat op prijs mag gesteld worden door hun nageslacht.

De meeste liederen zijn geboren uit de overweldigende feestroes van de toenmalige Carnavaltijd en weerspiegelen op plastische, humoristische, vaak drastige wijze het Gentse volksgemoed, de psychologie van de "echte" Genteneirs.

Wie het bruisend Gents volksleven rond de eeuwwisseling wil ervaren, raadplege dit kostelijk praktisch onvindbaar werk dat door een van onze leden aan de bibliotheek werd geschonken.

Wie volgt dit voorbeeld ?

IV. Wij ontvingen van de familie Landuyt-De Vynck (Eeklo) een lijvig aantal krantenknipsels gewijd aan het concert- en operaleven in onze stad tijdens de jaren 1928 tot 1939.

Het zijn persverslagen, chronologisch geklasseerd, die een duidelijk overzicht geven van het bedrijvig en afwisselend kunstleven te Gent.

Voor de liefhebbers van het genre vormen de twee bundels een dankbare gelegenheid om al de facetten van het toenmalig concert- en operaleven te overschouwen en wellicht herinneringen aan de vervlogen jeugdijaren op te roepen.

Aan de schenkers van beide souvenir-albums onze hartelijke dank.

V. In ruilverband ontvingen wij de jaarlijkse bijdragen 1972 en 1973 van de Kunst- en Oudheidkundige Kring van Deinze.

Het zijn meestal geschiedkundige, literaire bijdragen, necrologische artikelen over kunstenaars of dankbetuigingen aan personen zoals in de band 1973 aan Luc Matthijs, de huidige zeventigjarige voorzitter van de K.O.K.

1973 betekent ook voor de K.O.K. van Deinze veertig jaren onverpoosde kulturele werking ten bate van de inwoners van het land aan Leie en Schelde.

Luc Matthijs geeft hiervan een beknopt overzicht en toont meteen aan dat een K.O.K. slechts leefbaar is dank zij de bekwaamheid en de inzet van zijn leden, die met hun jaarlijkse bijdrage de faam van de vereniging hebben hooggehouden.

De bibliothecaresse,
VAN GELUWE-EGGERMONT

TE GENT

1. In september 1974 werd door VTB een figuratief wandelbord geplaatst aan Ekkergermerkerk. (De Gentenaar 24.9.1974).
  2. In de Proveniersstraat werd opnieuw een huis van het Sint-Elisabeth-begijnhof gerestaureerd. De restauratie is prachtig geslaagd.
  3. Te Heusden werden de grondvesten van de dertiende-eeuwse abdij van Nieuwenbos blootgelegd.
  4. Wijlen Dr. P. Rogghé heeft bij testament zijn bibliotheek, een aantal documenten en geschriften geschonken aan de bibliotheek van de Rijksuniversiteit te Gent.
  5. Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het hospitaal "Toevlucht van Maria" op de Coupure werden de Zusters van dit hospitaal op het stadhuis ontvangen op zondag 27 oktober. In 1874 werd de fabriek Van Caeneghem op de Coupure verkocht en verbouwd tot een hospitaal.
  6. Over kort bestaat de "Koninklijke Bond Oostvlaamse Volkskundigen" vijftig jaar. We mogen blij zijn, dat de bond in 1925 werd gesticht, waardoor waardevol volkskundig materiaal kon worden bewaard of vastgelegd in de honderden artikels, die verschenen in "Oostvlaamse Zanten".
"Ghendtsche Tydinghen" feliciteert de Bond om haar prachtig cultureel werk en wenst de Bond bij voorbaat veel succes bij de geplande feestelijkheden. (Zie "De Gentenaar 19.11.1974).
-

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag 61 van de Heer H. Collumbien :

In de 18e en in het begin van de 19e eeuw komt men soms als adres-aanduiding tegen : "recht over den Raedt" en "regt over den ouden Raed".

Kan een lezer dit localiseren ?

Vraag 62 van de Heer A. Labout :

Kan iemand bibliografie verstrekken over de molens te Gent en in het bijzonder over de Wispelbergmolen of Papegaaimolen ?
